

LITURGICKÉ SYMBOLY

Človek vyjadruje svoj vzťah k Bohu nielen slovami, ale aj svojím postojom. V liturgii má všetko svoj význam. Kresťan má preto poznať symboly, úkony, postoje, gestá... Má dobre poznať "liturgickú reč". Len vtedy sa bude vedieť naplno zapojiť do oslavy Pána Boha a aspoň čiastočne zodpovedať na otázku: "Ako ti, Bože, dobre slúžiť?" Preto si postupne vysvetlíme najzákladnejšie liturgické pravidlá.

Chlieb

Spoločenstvo, obeta, služba. Chlieb, prinášaný na oltár, je znamením ľudskej práce, dobrých skutkov, ktoré dávame Bohu na obetu. Vznikol z mnohých zŕn. My, aj keď je nás veľa, máme byť všetci jedno a obetovať sa.

Víno

Radosť, osvieženie. Omšové víno sa vyrába z hrozna. Po lisovaní sa nechá vykvasiť. Musí byť prirodzené, bez cukru a iných prísad. Vo svätej omši symbolizuje bolesť, utrpenie. Premieňa sa na Kristovu krv. Keď prinášame víno na oltár, máme s ním obetovať i naše trápenia a ťažkosti.

Víno a kvapky vody

Pri príprave darov kňaz do kalicha s vínom pridáva pár kvapiek vody. To znamená, že k Ježišovej obeti chceme pridať i seba. Voda sa zmieša s vínom tak, že sa nedajú rozdeliť. Aj my chceme byť tak pevne spojení s Kristom.

Voda

Život, čistota, sila. Dáva život a očisťuje. Pri krste znamená: Boh odpúšťa hriechy a dáva milosť posväcujúcu. Keď miništrant leje kňazovi vodu na ruky, kňaz sa modlí: "Pane, zmy zo mňa moju vinu a očisť ma od hriechu." Vyjadruje to očistenie od hriechov.

Soľ

Má konzervačné účinky, chráni potraviny pred skazením. Môže sa pridať do svätenej vody. Soľ udržuje vodu čistou. Podobne aj Ježiš pôsobí v nás. Soľ ďalej dáva jedlu chuť a vzbudzuje smäd. Vo svätenej vode pripomína, že s Ježišom sa náš život neskazí a bude mať "správnu chuť", bude "vzbudzovať smäd" - dávať dobrý príklad.

Kadidlo

Keď sa zrnká vonného tymiánu nasypú na rozžeravené uhlie, vydávajú voňavý dym. Hore stúpajúci dym je symbolom našej modlitby, ktorá má byť pozorná a Bohu príjemná. V starej Rímskej ríši sa kadidlo zapalovalo pred dôležitými a vysokopostavenými osobami - stalo sa znamením úcty a klaňania. Kadidlo užívané pri svätej omši má slúžiť k Božej oslave, vyjadruje našu úctu a klaňanie sa Bohu.

Oheň, svetlo sviec

Pripomína Pána Ježiša, ktorý o sebe povedal: *Já som svetlo sveta. (Jn 7, 12)*

Popol

Popol je znamením pomínutelnosti, nič netrvá večne, iba Boh. Na Popolcovú stredu sa udeľuje popolec, ktorý má pochádzať zo spálených ratolestí z vlašskej Kvetnej nedele. Prijatím popolca človek dáva najavo, že si uvedomuje pomínutelnosť všetkého, že svoju jedinou istotu hľadá v Bohu.

Olej

Olej je znamením sily. V starom Ríme sa zápasníci natierali olejom, aby ľahšie vykĺzli nepriateľom z rúk. Plavci, ktorí majú stráviť dlhú dobu v studenej vode, natierajú sa olejom, aby lepšie odolávali chladnému prostrediu.

V liturgii sa olej používa pri krste, birmovaní, sviatosti pomazania chorých a pri vysvätení kňazov.

Druhy olejov:

- olej katechumenov (C)

- olej chorých (I)

- krizma (CH)

Tieto oleje svätí biskup v katedrále na Zelený štvrtok dopoludnia.

I. Olej katechumenov

Pomazanie katechumenov olejom má byť znamením posily v boji so zlým duchom.

II. Olej chorých

Pri udeľovaní sviatosti pomazania chorých sa používa olej nemocných (Oleum infirmorum). Olej má tiež liečivé účinky - tlmi bolesť. Sviatosť pomazania chorých posilňuje chorých na duši i na tele, mierni ich bolesť a úzkosť.

III. Krizma

Je to olej, do ktorého sú primiešané voňavé prísady. U Izraelitov a iných vtedajších národov uvádzali kráľov do úradov tak, že ich pomazali olejom. Aj slovo "Kristus" pochádza z gréčtiny (Christos) a znamená "Pomazaný". (Po hebrejsky znie toto slovo "Mesiáš".) Pomazanie krizmou pri krste alebo birmovaní znamená prevzatie úlohy žiť podľa Ježiša, ktorý je naším Kráľom.

Hlas zvončeka

Upozorňuje na niečo veľmi dôležité. Ohlasuje začiatok svätej omše. Pri pozdvíhaní nás upozorňuje, aby sme vzdali poctu prítomnému Kristovi na oltári.

Zvon

Zvon na kostolnej veži zvoláva ľudí na svätú omšu alebo k modlitbe.

Klepáče (rapkáče)

Používajú sa namiesto zvončekov na Zelený štvrtok a Veľkí piatok. Ich zvuk je symbolom smútku nad Ježišovým utrpením a smrťou. Na Bielu sobotu večer už zasa znejú zvony - ohlasujú radosť z Kristovho vzkriesenia.

LITURGICKÉ ÚKONY

Pokľaknutie

Je to vzdanie úcty Pánovi. Keď prichádzame do kostola, pokľaknutím pozdravíme Pána Ježiša vo svätostánku. Pokľakneme na pravé koleno, nepredkláňame sa. Ruky ostávajú zopäté (prípadne pravá je na hrudi - srdci a ľavá je spustená pozdĺž tela) a neopierajú sa ani o kolená, ani o zem. Nikdy nepokľakneme za chôdze. Keď pokľakneme spoločne, potom sa snažíme naraz.

Kľáčanie

Pokora, úcta, prosba. Vyjadrujeme tým pokoru. Je prejavom klaňania sa Pánu Bohu. Boh je väčší ako my.

Poklona

Znamená vzdanie úcty. Poklonou zdravíme oltár ako najdôležitejšie miesto v kostole, ktoré kňaz dokonca uctieva bozkom. Telo zostáva rovné, skláňa sa len hlava a trochu ramená. Poklonu robíme pomaly a úctivo.

Sedenie

Odpčinok, pozornosť. Keď sedíme v kostole, znamená to, že sa nikam neponáhľame, ale máme čas pre Ježiša a chceme ho v pokoji počúvať.

Státie

Úcta, sloboda, pripravenosť, bdelosť. Kto stojí, nespí, ale je pripravený vydať sa na cestu, alebo urobiť nejakú úlohu. Státím vyjadrujeme aj úctu voči tomu, s kým hovoríme. Státie v kostole znamená nielen pripravenosť počúvať, ale aj urobiť to, čo chce Boh.

Zložené ruky

Znamenajú ochotu slúžiť. Nedávame si ich za chrbát, ani nám nevisia voľne popri tele. Ak držíme zložené ruky na srdci, dávame tým najavo, že sa modlíme nielen ústami, ale aj srdcom. Dlane sú zložené k sebe, prsty smerujú hore, pravý palec je na ľavom. Takto zložené ruky vyjadrujú, že modlitba má stúpať hore k Bohu. V minulosti sluha vyjadroval oddanosť svojmu pánovi tak, že si kľakol a takto zložené ruky dal do rúk svojho pána. Tým ho uznával za svojho pána. Toto gesto vyjadruje, že naším pánom je Boh.

Podávanie ruky

Vyjadruje sa tým odpustenie, priateľstvo, jednota. Pri svätej omši si podávame ruky pred svätým prijímaním po slovách: *"Dajte si znak pokoja!"* Podávame si pravú ruku. Najprv podá ruku kňaz najbližším miništrantom, tí ju podajú zase svojim susedom. A tak to ide ďalej. Pri podávaní ruky sa pozeráme rovno do očí. (Ten, kto podáva ruku, hovorí: *"Pokoj s tebou."* Druhý odpovedá: *"I s duchom tvojím."*)

Rozopäté ruky

Rozopäté ruky kňaza pri modlitbe všetkým pripomínajú, že Boh nás pozýva k sebe. Keď máme niekoho radi a chceme mu ísť naproti, natiahneme k nemu ruky. Tiež nám pripomínajú ruky Pána Ježiša na kríži - ak chceme byť podobní Pánovi, máme byť ochotní pre neho niečo obetovať.

Chôdza

Pri oltári vyjadruje radosť a pripravenosť k službe. Teda nie "zmätok na bojisku". K oltáru nepatrí ani "poklus", ani "ŕhanie nôh". Pri skupinovej chôdzi sa snažíme udržať rad a rovnaké rozostupy.

Znamenie kríža

Vyznanie viery. Pripomína, že Pán Ježiš z lásky k nám zomrel na kríži a že my pre neho dokážeme tiež niečo obetovať. Zobrať na seba každodenné kríže.

Veľký kríž - Robíme na začiatku a na konci svätej omše, na začiatku a na konci modlitby. Ľavá ruka je položená vo výške žalúdka a pravou rukou (prsty sú spolu) sa dotýkame na čele, na srdci, na ľavom a potom na pravom ramene.

Malý kríž - Robíme pri svätej omši pred evanjeliom tak, že ľavá ruka je položená vo výške žalúdka a palcom pravej ruky (prsty sú spolu) robíme krížik:

Na čele - Symbol, že o slovách Pána Ježiša budeme rozmýšľať.

Na ústach - Vyjadruje, že o slovách Pána Ježiša budeme hovoriť.

Na srdci - Znamená, že slová Pána Ježiša chceme uchovávať v srdci.

Znamenie kríža konáme vždy s úctou a pokojne. Máme si pritom uvedomiť, čo robíme.

Ústa

Radostne a ochotne sa zapájajú pri odpovediach i speve. Kto si mrmle, alebo kto mlčí, určite nemá na mysli službu Pánovi. Kto dokáže hovoriť jasne, zreteľne a správne, dáva najavo, že berie svoju službu vážne. Zúčastňuje sa na nej naplno.

Je dôležité uvedomiť si, že jednotnosť, harmónia pridáva liturgii na krásu. Našou snahou nech nie je drezúra, ale prirodzenosť. Nie strnulosť, ale hĺbka vzťahu a láska k Bohu, ktorá sa má prejavovať v každom našom pohybe.